

СТАНОВИЩЕ
на дисертационен труд за придобиване
на образователна и научна степен „Доктор”

от доц. д-р Петя Йорданова Караиванова

Научна област: Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)

Университет: СУ „Св. Климент Охридски”

Факултет по начална и предучилищна педагогика

Катедра: Предучилищна педагогика

Заглавие на дисертацията: **„Възпитаване на социално-ориентирано поведение в мултикултурна среда”**

Име на дисертанта: **Вероника Христова Козарева**

Научен ръководител: проф. д-р Димитър Гюров

ДАНИИ ЗА ДИСЕРТАНТА. Вероника Козарева е родена на 21.07.1982 г. Завършва средното си образование в Първа езикова гимназия, гр. Варна с профил „Английски език“ през 2000 г. Средно специално образование придобива в Националната професионална гимназия по полиграфия и фотография, гр. София. През 2004 г. получава ОКС „бакалавър“ във ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски“ по специалността „Начална училищна педагогика и чужд език“. Две години по-късно завършва семестриално специалността „Културология“ във Философския факултет на СУ. Магистърска степен по специалност „Ранно чуждоезиково обучение в предучилищните заведения“ получава през 2006 г. във ФНПП на СУ. През 2009 г. завършва втора магистратура във Факултета по изящни изкуства на Националната художествена академия със специалност „Изкуствознание“. Година по-късно продължава образованието си във ФНПП като редовен докторант по Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика). В рамките на обучението си през 2013 г. реализира тримесечна специализация в Докторантското училище към Институт по образование, Лондонски университет (Institute of Education, University of London).

Професионалната биография на Вероника Козарева започва в Образователен център Магистра през 2004 г. като учител по английски език и главен методик. За кратко работи в чужбина. В периода 01.04.2008 – 31.08.2009 г. е офис мениджър и личен асистент на управителя в ПР агенция. От 01.09 2009 г. до 01.11.2010 г. е мениджър проекти във Фондация „Партньори-България“. През учебната 2012/2013 г. е хоноруван асистент във ФНПП на СУ. От 01.10.2012 г. до 18.10.2013 г. отново е

мениджър проекти във фондация „Партньори-България“. Понастоящем е ръководител на учебно-методически център.

Данните от автобиографията на Вероника Козарева свидетелстват за амбициите ѝ за реализиране и доказване в професионален план. Те илюстрират многопосочността на нейните интереси в сферата на образованието и квалификацията и по категоричен начин доказват възможностите ѝ да ги защити. Това е видно и от посочените специализации и допълнителни квалификации, както и от реализираните участия в девет проекта на различни позиции.

ДАНИИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА. Вероника Козарева е зачислена за докторант редовна форма на обучение в катедра „Предучилищна педагогика” на ФНПП, Софийски университет „Св. Климент Охридски” с научен ръководител проф. д-р Димитър Гюров през 2010 г. Темата на дисертацията ѝ е: „Възпитаване на социално-ориентирано поведение в мултикултурна среда”.

Докторантката е изпълнила всички задължения, включително учебните задължения, предвидени в индивидуалния план и всички други, които произтичат от докторантската програма. Отчислена е с право на защита със Заповед № РД 20-392, считано от 10.02.2014 г. Дисертационният ѝ труд е обсъден в Катедра Предучилищна педагогика на ФНПП на СУ и насрочен за официална защита на 29.04.2015 г.

От предоставената документация е видно, че не са допуснати нарушения при реализирането на дисертацията. Прецизно са изпълнени формалните изисквания на действащите закони и правилници в РБ и СУ.

ДАНИИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА.

Дисертационният труд е разработен в обем от 228 стр., от които 214 стр. са текст, а останалите страници са посветени на използваната литература – общо 202 източника (в т. ч. 9 интернет ресурси): 110 на български език; 92 на латиница.

Трудът е структуриран в УВОД, ТРИ ГЛАВИ, ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ИЗВОДИ. ПРИЛОЖЕНИЯТА в обем от 83 стр. са представени в отделно тяло към дисертацията. В съдържанието на труда са включени общо 24 таблици, 51 диаграми и 12 фигури.

Авторката е избрала и разработила тема, която има ключово значение за настоящето и бъдещето на предучилищното образование у нас в светлината на европейските образователни приоритети, и която в момента по актуалност и значимост, е на равнище национални и политически, правно-нормативни и професионални решения.

В *първа глава* Вероника Козарева убедително представя теоретичната постановка на проблема. Компетентно извежда основните характеристики на педагогическото взаимодействие в предучилищна възраст, разглеждайки ги в контекста на европейските образователни приоритети. С

вещина интерпретира идеи и становища, уточнявайки теоретичните предпоставки за възпитаване на социално-ориентирано поведение в предучилищното детство. Сполучливо определя същността на социално-ориентираното поведение в предучилищна възраст, дефинирайки понятието за нуждите на своето изследване. Детайлно и логически последователно конкретизира възможностите на педагогическото взаимодействие за възпитаване на социално-ориентирано поведение в детска мултикултурна среда, като уточнява целесъобразни ситуационни форми за осъществяването му.

Докторантката показва добро познаване на значими публикации и документи на национално и европейско равнище и задълбочено разбиране на спецификата на функциониране на институциите за предучилищно образование и подготовка. Тя интегрира успешно познавателни и изследователски ресурси за нуждите на собственото си изследване. Коректно изяснява основни понятия и внася систематичност, която е особено полезна при следващите стъпки на осъществяване на емпиричната част от изследването. Използваните методи и процедури позволяват на г-жа Козарева да осмисли многоаспектността и взаимната обвързаност на идентифицираните на теоретично равнище проблеми, и да открие сходствата и различията в изследователските позиции и мнения.

Във *втората глава* Вероника Козарева представя теоретико-експерименталните и организационни параметри на изследването. Дисертационният труд има ясно формулирана цел. Коректно са уточнени елементите на изследователския процес. Целта, хипотезите и задачите са подредени в логическа последователност. Изследването е проведено чрез умело подбрани валидни методи за събиране на информация: теоретично проучване, психолого-педагогически експеримент, наблюдение, социално-педагогически профили, експертна оценка, анкетно проучване. Количествените данни от психолого-педагогическия експеримент са анализирани статистически с помощта на софтуер SPSS. Методите, които са използвани, са Repeated Measure ANOVA и Т-тест на Стюdent. В следствие на статистическата обработка на данните е изведен сравнителен анализ между резултатите на контролната и експериментална група. Допълнително е изведен и сравнителен анализ между резултатите на моно- и мултикултурните детски групи във връзка с възпитаването на социално-ориентираното поведение за проследяване на значимите разлики вътре в експерименталната група.

Методическият ход на изследването и неговите етапи са подробно представени. Съдържателните параметри на изследователския процес са отчетливо диференцирани. Детайлно са описани използваните диагностични процедури.

В *трета глава* Вероника Козарева представя анализ на резултатите от изследването. Същността на експерименталния модел, използван за провеждане на формиращия експеримент, е компетентно конкретизирана.

Получените резултати са изразени нагледно чрез подходящи графични методи. Интерпретацията на статистическите зависимости е коректна. Статистическият анализ на данните е релевантен и достатъчен.

Вероника Козарева демонстрира отлични умения за представяне и анализиране на различни статистически данни и извеждане на тенденции за доказване на изследователската теза.

Дисертационният труд е оригинално дело на автора.

Езикът на дисертационния труд е академичен, стилът – подобаващ за този тип разработки, а структурата на текста е много добре организирана.

Авторефератът е структуриран според изискванията, в обем от 42 страници и представя ясно съдържателните характеристики и структурните параметри за дисертационния труд.

НАУЧНИ ПРИНОСИ. Основните постижения в дисертационния труд и приносните моменти в него могат да се систематизират по следния начин:

- избрана е изключително актуална и значима за теорията и практиката на предучилищното образование изследователска проблематика;

- успешно са анализирани перспективи в европейското образование и са очертани връзките със стратегиите за развитие на предучилищното възпитание и подготовка у нас;

- подходящо са формулирани целта, обекта и предмета на изследването;

- обоснован е силно необходим за практиката на предучилищното образование у нас модел на педагогическо взаимодействие за възпитаване на социално-ориентирано поведение, чрез формиране на специфични прагматични компетентности и личностни отношения у 5-7-годишните деца в мултикултурна среда;

- интегрирани са различни изследователски методи и процедури;

- отделено е необходимото внимание на интерактивните форми на педагогическо взаимодействие като инструмент за подготвяне и изявяване на компетентности за проява на социално-ориентирано поведение в мултикултурна среда;

- обоснована е значимостта на социално-ориентираното поведение на детето от подготвителна група/клас на основата на теоретичен сравнителен анализ на изследователски концепции у нас и в чужбина. Проявена е аналитичност при дефиниране на конструкта „социално-ориентирано поведение“ чрез систематизирани критерии и показатели за

проучване и установяване на спецификата и динамиката му в подготвителна група/клас;

– разработен е и е приложен диагностичен инструментариум за наблюдаване и оценяване на прояви на социално-ориентирано поведение на децата от подготвителна група/клас, подкрепен с матрици за количествени и качествени степени за установяване на детските постижения;

– представен е технологически алгоритъм на реализиране на авторски експериментален модел за възпитаване на социално-ориентирано поведение в подготвителна група/клас. Систематизирани са неговите характеристики, изяснена е същността му и са изведени принципите и изискванията за успешно проектиране на педагогическото взаимодействие по образователно направление „Социален свят“ в подготвителна група/клас;

– доказано е статистически положителното влияние на експерименталния модел върху: възпитаването на социално-ориентирано поведение на децата от подготвителна група/клас; динамиката на социално-ориентираното поведение на деца, както в мултикултурни, така и в монокултурни детски групи; взаимодействието с околните в експерименталните мултикултурни групи;

– реализирано е проучване на мнението и нагласите на студенти-бъдещи предучилищни педагози по посока готовността им за реализиране на педагогическо взаимодействие в детската градина, насочено към изграждане на толерантност и уважение към различни култури. Ценното в него е модерирането на нагласи у бъдещите учители за реализирането на професионалните им компетентности, свързани с проблематиката на изследването;

– защитен е пример за добра практика чрез апробиране на авторския модел в реална образователна среда като надграждаща част от програмата по образователно направление „Социален свят“.

Приносите съответстват на съдържанието на разработката и отразяват обективно постигнатото от докторантката.

ПУБЛИКАЦИИ И УЧАСТИЯ В НАУЧНИ ФОРУМИ. Вероника Козарева представя 9 статии по темата на дисертационния труд, от които 3 са публикувани в чужбина. Публикационната дейност на докторантката е подкрепена и чрез други 5 заглавия, реализирани в съавторство.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ. Дисертационният труд отговаря на изискванията за дизайн на педагогическо изследване, постигнатите резултати имат научна и приложна стойност, направените изводи са логически и съдържателни,

насочени към оптимизиране на педагогическото взаимодействие в аспект възпитаване на социално-ориентирано поведение в мултикултурна среда.

Оценката ми за дисертационния труд, автореферата, научните публикации и научните приноси е изцяло положителна. Постигнатите резултати ми дават основание убедено да предложа на уважаемото Научно жури своя положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” на Вероника Христова Козарева, в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика).

25.02.2015 г.

гр. Велико Търново

Изготвил становището: .....

(доц. д-р Петя Караиванова)